

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA STĂRII SOCIAL-ECONOMICE ȘI A LUPTEI ȚĂRĂNIMII HUNEDORENE PENTRU PĂMÎNT ÎNTRE CELE DOUĂ RĂZBOAIE MONDIALE

de MIRCEA VALEA și CONSTANTIN ENEA

În perioada primului război mondial imperialist și îndeosebi după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, avîntul revoluționar al maselor din România a crescut în mod considerabil, datorită ascuțirii tuturor contradicțiilor regimului burghezo-moșieresc. În condițiile puternicului avînt al luptelor revoluționare ale clasei muncitoare, lupta pentru pămînt a maselor țărănești s-a intensificat.

Sub presiunea furtunosului val revoluționar și cu scopul de a izola țărănimea de lupta clasei muncitoare, burghezia și moșierimea romînă au fost silite să promită și apoi să acorde reforma agrară.

Așa cum arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „burghezia și moșierimea au înțeles că prăbușirea propriei lor puteri devenea inevitabilă dacă mișcarea revoluționară a proletariatului se unea cu lupta pentru pămînt a maselor țărănești. Însăpămîntate de înrîurirea Revoluției ruse, care a dat pămînt țăranilor, clasele stăpînitoare au vînturat încă din 1917 promisiuni cu privire la o reformă agrară, înfăptuită în 1921 în mod ciuntit, incomplet, ea menținînd mai departe marea proprietate moșierească”¹.

Programele demagogice afișate ani de zile de către partidele „istorice” nu urmăreau decît să înșele masele țărănești aflate în plină luptă pentru pămînt, să frîneze dezvoltarea mișcării revoluționare, lupta unită a proletariatului și a țărănimii sub conducerea proletariatului pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc.

Sarcina demascării și combaterii politicii antițăărănești a partidelor „istorice” a fost îndeplinită cu hotărîre de către Partidul Comunist din România. Conducînd lupta revoluționară a proletariatului, partidul comunist a activat totodată și pentru a mobiliza și organiza masele țărănești în lupta împotriva regimului burghezo-moșieresc.

*

Aflînd de lucrările pregătitoare cu privire la reforma agrară, țăranii săraci din fostul județ Hunedoara au început să înainteze cereri, către autorități, solicitînd să fie și ei împrorietăriți. Astfel, țăranii din comuna Federi (plasa Pui), bazîndu-se pe o promisiune făcută de Ministerul de Comerț în timpul războiului, în care se spunea că după război toate comunele care nu au pășuni vor fi împrorietărite, cer prefectului,

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări, 1959—1961*, București, Edit. politică, 1961, p. 431.

în 15 ianuarie 1919, să fie împrăprietăriți, iar pînă atunci să oblige pe proprietarii din hotarul comunei să scadă prețurile la pășune și s-o dea în arendă comunei Federi și nu persoanelor particulare¹ (cererea țărănilor avea în vedere pe chiaburii din comună). La fel, țăraniii săraci din Ribița (plasa Baia de Criș) cereau prefectului, la 19 august același an, să fie luați și ei în considerare, arătînd că în comuna lor se află cîțiva proprietari de pămînt, care, cu ocazia comasării pămînturilor (sub regimul austro-ungar), au mituit pe experții și clasificatorii de pămînt și au căpătat terenurile cele mai bune. În urma acestui fapt ei au rămas fără pășune și „fără arabil”. În încheiere cer prefectului „ca, cu ocazia formării comisiilor de expropriere, să fie luați între cei ce se împărtășesc cu pămînt”, căci pînă acum „au chinuit, lucrînd în parte pămîntul proprietarilor”². Împrăprietărire cer și țăraniii din Ribicioara, aceeași plasă, care arată prefectului la 21 august, că pămîntul pe care-l posedă este atît de puțin și de nefertil, încît, cu toată munca și osteneala lor, sînt în imposibilitate de a-și satisface cele necesare traiului³.

În anii de după primul război mondial, țărănimea muncitoare din fostul județ Hunedoara ajunsese într-o stare materială deosebit de grea. Lipseau alimentele de bază, lipsea îmbrăcămîntea, lipsea pămîntul. Numeroase telegrame ale Prefecturii județului Hunedoara din acel timp vorbeau despre „completa criză de cereale” din județ⁴, despre faptul că pe piață nu se găsea sare, ceea ce provoca „tulburări și nemulțumiri în sinul populației”⁵.

Văzînd că masele continuă să fie nemulțumite, deși li s-a comunicat că lucrările pregătitoare ale reformei agrare au început, clasele dominante au fost nevoite să pună în aplicare o parte din măsurile prevăzute. Ca primă etapă în aplicarea reformei agrare considerau necesar ca pămînturile destinate exproprierii să fie acordate țărănilor în mod provizoriu, prin așa-zisa arendare forțată. Pămîntul se arenda în fiecare an, sub diferite pretexte, altor țărani. Din acest motiv, țăraniii refuzau adesea să primească în arendă forțată pămîntul, ceea ce de fapt convenea autorităților, avînd posibilitatea să ia cele mai bune terenuri agricole și pășuni și să le arendeze la chiaburi. Pe de altă parte, prin acest sistem al arendării forțate, moșierii nu pierdeau nimic, deoarece ei încasau arenda potrivit prețului local de arendare obișnuită. Sumele plătite de țărani pentru pămîntul arendat forțat, sume fixate de către comisiile județene pentru reforma agrară, erau în acest caz foarte mari, cu scopul de a nu da posibilitatea țărănilor să știrbească marea proprietate moșierească.

Dar în ciuda acestor inconveniente, din cauza lipsei acute de teren arabil și de pășunat, țăraniii, în majoritatea cazurilor, acceptau arendarea forțată, ba chiar o cereau. Astfel, în fostul județ Hunedoara, țăraniii din Tîrnava (plasa Ilia) cer Consiliului dirigent, la 28 septembrie 1919,

¹ Arh. St. Deva, fond. Subprefectură, pac. 6/1919, f. 3.

² Arh. St. Alba-Iulia, fond. Consilierat agricol Hunedoara, dos. 3/1919.

³ Ibidem.

⁴ Arh. St. Deva, fond. Prefectură, dos. 443/1919, fasc. 163.

⁵ Ibidem, dos. 462/1919.

„să li se dea și lor pământ în arendă din moșiile baronilor de la Brănișca, deoarece pământul lor este foarte slab și nu dă roade multe și cei mai mulți sînt tare săraci de pământ, lucrînd pînă acum în parte la cei bogați“¹. Același lucru îl cereau și țărani din comunele: Bîznic (plasa Ilia), Vinerea (plasa Orăștie), Sulighete (plasa Deva), Cîmpuri-Surduc (plasa Ilia) etc.².

În comuna Biscaria (plasa Deva), groful Ocskay dăduse în arendă țăranilor, încă în timpul primului război mondial, un teren de 100 de jugăre din suprafața de 700 de jugăre cît deținea. Contractul încheiat între moșier și țărani prevedea că arendarea are valabilitate timp de 9 ani. Pământul dat în arendă era „de calitate cea mai rea“, cum arată o plîngere a țăranilor către prefect³. Dar, în luna iulie 1920, din ordinul Comisiei agrare județene, țărani „au fost scoși cu forța armată din moșia domnească“ sub pretext că „în cîteva zile se va face altă aranjare“, ba „chiar împărțirea definitivă“⁴. În acest timp, groful încerca pe toate căile să-și declare moșia „fermă-model“, spre a o scoate astfel de sub urmările legii agrare. Țărani, în plîngerea lor adresată prefectului, se ridică împotriva proprietarului moșiei, care era, după cum arată ei, „posesorul a mai multor palate din Budapesta, mine de aur și alte bogății în Cehoslovacia, a căror valoare ajunge la mai multe zeci de milioane“, și cer „dreptate pentru popor“⁵. Nesatisfăcîndu-li-se cererea, în martie 1921, o delegație a țăranilor din Biscaria se prezintă la București, cerîndu-i lui Garoflid, ministrul Agriculturii, să pună capăt abuzurilor ce se săvîrșesc. La răspunsul acestuia că va da ordin Consilierului agricol din Deva „să studieze cauza“, ei au arătat că nu au încredere în consilier, „căci dînsul sprijină prea mult pe magnați“, și cer să se trimită la Biscaria un delegat al Ministerului Agriculturii. Inginerul sosit din București a constatat că „cererea țăranilor este justă și că pământul cerut de dînșii trebuie să li se dea în arendă forțată“. El a promis țăranilor că va propune Comisiei agrare județene să li se facă dreptate. Țărani au așteptat, însă fără nici un rezultat pozitiv. Văzînd această situație, ei au intrat cu plugurile în moșia grofului. Aflînd despre acest lucru, consilierul agricol din Deva trimite jandarmi la Biscaria pentru a-i scoate pe țărani de pe moșie, „amenințîndu-i totodată că va aduce pe capul lor poliția dacă vor mai îndrăzni să se mai atingă de moșia magnatului“⁶.

În comuna Pui (plasa Pui), moșierul Nolaczy Geza stăpînea peste 300 de jugăre de pământ. „Acest magnat — arată un document al vremii — nici nu știe bine unde este situată averea lui, decum să o fi muncit vreodată“⁷. În 1920 Comitetul agrar din Cluj dă în arendă forțată țăranilor din Pui moșia lui Nolaczy, cu prețul de 120 de coroane

¹ Arh. St. Alba-Iulia, fond. Consilierat agricol Hunedoara, dos. 3/1919.

² Ibidem, dos. 11/1919.

³ „Romînia liberă“ (Deva) din 20 martie 1921.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem, din 19 septembrie 1920.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

jugărul. Țăranii au plătit banii primăriei comunale, căci moșierul a refuzat să-i primească, neținând cont de hotărîrea luată de către Comitetul agrar. Dar, în timp ce ei își transportau recolta acasă, consilierul agricol a încercat să-i oprească, spunîndu-le că trebuie să dea proprietarului jumătate din recoltă. Țăranii însă se opun. Atunci, din ordinul consilierului agricol sînt trimiși și aici, ca și la Biscaria, jandarmi, pentru a nu da posibilitate țăranilor să transporte recolta. Fără a ține seama de interesele acestora, consilierul agricol sosit la Pui, ținîndu-i parte moșierului, dresază un proces-verbal prin care falsifică realitatea, afirmînd că, „părțile fiind pe deplin mulțumite cu ceea ce au primit, se lasă proprietarului 200 de jugăre de pămînt“. Pe baza acestui proces-verbal fals, Comisia agrară județeană hotărăște să-i rămînă proprietarului cele 200 de jugăre, „iar țăranii din patru comune au fost dați afară de pe acea moșie“¹.

În iunie 1921, Comisia județeană pentru reforma agrară din Deva stabilește prețul unui jugăr de pămînt ce urma să fie arendat forțat între 100 și 140 de lei². Pe baza acestei hotărîri, membrii comisiilor pentru reforma agrară, fiind slugi credincioase ale claselor exploatare, au început să stabilească în mod arbitrar suprafețele destinate spre a fi arendate forțat țăranilor. Aceasta fiind starea de lucruri, Consiliul dirigent anunța îngrijorat Prefectura județului Hunedoara că „se simte o vie nemulțumire în popor“³.

Frământările au cuprins și pe soldații aflați încă sub arme. Aflînd de cele ce se petrec la sate, ei se prezintă în masă la comandamente și cer să li se dea concedii, „ca singuri să se răfuiască cu cei ce nedreptățesc familiile lor rămase fără sprijin“⁴. Comandantul Regimentului 92 infanterie din Orăștie raporta prefectului că zilnic soldații din regimentul său se prezintă la raport, arătînd că părinții lor sînt maltratați de către jandarmi și de către autoritățile civile comunale, că nu li se distribuie acestora petrol și zahăr, care se dau doar oamenilor de încredere ai primarilor și jandarmilor, că secretarii comunali împart după bunul lor plac ajutoarele legale familiilor de soldați și că pămîntul se arendează în mod nedrept. „Socotind după dese reclamațiuni ce-mi vin — arată raportul — starea spiritelor la sate și, prin repercuție, și în cazarmă nu este de loc îmbucurătoare“⁵.

Mari abuzuri s-au comis și în legătură cu efectuarea pe teren a reformei agrare. Terenurile fertile și izlazurele au fost cedate parțial chiburilor, diferiților funcționari, jandarmilor, popilor, învățătorilor etc., făcînd să scadă suprafețele destinate țăranimii sărace și mijlocașe. În același timp, o parte din acești țărani, au fost înlăturați de la improprietărire sub diferite motive (cum ar fi dezertarea din armată, participarea la revoluția burghezo-democratică din noiembrie-decembrie 1918 etc.).

¹ „Romînia liberă“ (Deva) din 19 septembrie 1920.

² Ibidem, 17 aprilie 1921.

³ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 443/1919.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

O cercetare atentă a dosarelor existente în diferite arhive care au aparținut autorităților din fostul județ Hunedoara ne dă o imagine mai clară asupra problemei: cum și în interesul căror clase s-a realizat reforma agrară din 1921. Dintre numeroasele cazuri ce oglindesc felul nedrept în care s-au desfășurat lucrările de împrumietărire, vom da doar câteva mai concludente.

Într-o plîngere a țăranilor din comuna Teiu (plasa Ilia) adresată președintelui Comisiei agrare din București la 30 septembrie 1923, se arată că, la întoarcerea de pe front, soldaților li s-a repartizat în mod provizoriu teren din proprietatea statului. Cu ocazia împrumietăririi însă, la cei mai mulți li s-au luat pămîntul; pe de altă parte, cu terenul expropriat în comunele Teiu, Grind și Lăsău, arată țăranii, „au fost împrumietărite biserica și școala din comuna Teiu, care mai dispunea de 32 de jugăre de pămînt“. În felul acesta, din 82 de oameni îndreptățiți la împrumietărire, au primit pămînt numai 30, dar și aceștia nu au primit mai mult de 2,1 și $\frac{1}{2}$ jugăr de pămînt¹. Rezultă, așadar, că cea mai mare parte a populației comunei Teiu a rămas fără pămînt. În anul 1929 aceiași țărani săraci din comuna Teiu cer prefectului revizuirea împrumietăririi, din cauză că s-au făcut multe ilegalități, lăsîndu-i fără pămînt, în timp ce chiaburi care aveau suficient pămînt au fost trecuți pe listele de împrumietărire. Luînd atitudine hotărîtă împotriva chiaburilor, țăranii săraci din Teiu arată în cererea lor că aceștia „nu trebuie să mai aibă pentru că au destul și noi nu avem“². Situații asemănătoare oglindeau și cererile numeroase ale țăranilor din alte sate hunedorene, ca Bejan (plasa Deva), Săcămaș (plasa Ilia), Crișeni (plasa Hunedoara), Gothatea (plasa Ilia), Nădăștia Inferioară (plasa Hunedoara) etc.³.

Anii crizei economice (1929—1933) au adîncit și mai mult mizeria maselor țărănești din fostul județ Hunedoara. La aceasta a contribuit, printre altele, și nerezolvarea problemei agrare. La fel ca în întreaga țară, lucrările de împrumietărire se găseau într-o stare de provizorat.

La 3 august 1930 delegații țăranilor din comuna Tîrnava arătau Consilieratului agricol județean că nemulțumirile din sînul țăranimii sînt provocate de faptul că terenul cu o suprafață de 60 de jugăre expropriat din moșia lui Iosika Samoil „nu este în mod definitiv dat celor îndreptățiți, ci folosesc din acel teren mai mulți indivizi neîndreptățiți“⁴. În iulie anul următor, țăranii din satele plaselor Hațeg, Hunedoara și Orăștie cereau autorităților să se clarifice situația împrumietăririi, pentru că nici pînă atunci nu au căpătat loturile de pămînt ce li se cuveneau⁵.

Aminarea lucrărilor de împrumietărire dovedea o dată mai mult că burghezia și moșierimea nu au avut nici un interes în rezolvarea arzătoarei probleme țărănești. O serie de documente din anii ce au precedat cel de-al doilea război mondial redau clar toată mascarada

¹ Arh. St. Alba-Iulia, fond Consilierat agricol Hunedoara, dos. 97/1923.

² Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 5/1929.

³ Arh. St. Alba-Iulia, fond Consilierat agricol Hunedoara, dos. 99/1923.

⁴ Ibidem, fond Camera agricolă Hunedoara, dos. Tîrnava.

⁵ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 2/1931.

legată de reforma agrară din 1921. Chiar într-un referat adresat la 5 august 1931 Consiliului de Miniștri de către ministrul Agriculturii și Domeniilor, se recunoștea că lucrările de măsurare și parcelare cadastrală în vederea definitivării reformei agrare erau departe de a fi terminate. Pentru efectuarea acestor lucrări, țărani transilvăneni trebuiau să plătească suma de 120 de lei de jugăr¹.

Datele statistice ne arată că în 1932, adică la șase ani după ce guvernul liberal declarase că reforma agrară a fost terminată, în județul Hunedoara situația se prezintă astfel:

Teren aparținând moșierilor înainte de împroprietărire	Teren expropriat	Împroprietăririi definitive
— Arator (inclusiv fâneațe) 28 370 jug. 387 stp.	17 885 jugăre 1 478 stp.	8 364 jugăre 661 stp.
— Pășune 66 798 jug. 981 stp.	63 331 jugăre 727 stp.	4 553 jugăre 422 stp.
— Pădure 226 367 jug. 785 stp.	12 236 jugăre 858 stp.	1 688 jugăre 1 307 stp.

Terenul pe care nu se făcuseră împroprietăririi definitive era folosit încă în arendă forțată².

O lipsă acută continuau să ducă țărani din Transilvania și în ce privește pășunile și pădurile. Și aici situația se prezenta la fel ca și în cazul împroprietăririi cu teren arabil. Chiar Garoflid, vizitând Transilvania în 1920, a trebuit să recunoască că țărani sînt lipsiți de pășuni, că în unele părți ale Transilvaniei țărani sînt siliți să transforme o parte din terenurile arabile cele mai bune în pășuni pentru vite. Moșierul Garoflid afirma că insuficiența pășunilor s-ar datora nu lipsei de pămînt, ci „excedentului de vite“, negînd în felul acesta principala cauză a stării în care se găsea țărănimea. În același timp, Garoflid își exprima teama că „această situație anormală poate deveni dăunătoare bunei orînduirii economice a țării“. Într-adevăr această situație anormală care provoca teama lui Garoflid este ilustrată și de numeroasele documente ale vremii din fostul județ Hunedoara.

În 1921 țărani săraci din Barbura (plasa Deva) cer insistent prefectului să li se dea izlaz comunal. Pînă la acea dată ei folosiseră ca izlaz pășunea satului vecin Fizești, plătind o arendă de 15 coroane jugărul. Din 1921 însă autoritățile comunale din Fizești au refuzat să mai dea în arendă pășunea țăranilor săraci din Barbura. Din acest motiv, după cum arată ei în cererea adresată prefectului „toți săracii și-au vîndut caprele, oile și vitele mari“³. La fel se plîng și țărani din

¹ Arh. St. Alba-Iulia, fond Consilierat agricol Hunedoara, dos. Insp. cadastral, 1931.

² Ibidem, dos. 78/1929.

³ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 462/1921.

satul Groși (plasa Hunedoara) în august 1922. În plîngerea înaintată prefectului, ei arată că le este strict interzis pășunatul caprelor pe izlazurile vecine. „Ne supunem ordinelor — afirmă țărani — dacă în schimb ni se va da ceea ce încă de mult ni s-a promis : pășune“¹. În caz că plîngerea lor nu poate să fie rezolvată, țărani cer să li se permită să emigreze în țări străine pentru a nu muri de foame².

În 3 noiembrie 1923, agronomul regional din Ilia anunța îngrijorat Consilieratul agricol județean Hunedoara că protestele țăranilor din comuna Grind (plasa Ilia) „curg tot mai aspre din zi în zi“ deoarece din pădurea comunală li s-a luat o parte de către stat³. Cererile țăranilor de a li se da păduri comunale de cele mai multe ori erau respinse. Se întîmpla însă că, deși uneori autoritățile promiteau țăranilor că li se va rezolva problema pădurilor, cheltuielile de administrare, pază și îngrijire a pădurilor erau așa de mari, încît întreceau folosul pe care l-ar fi adus pentru țărani. Mai mult decît atît, pădurile erau situate în locuri atît de inaccesibile, încît — potrivit unor mărturii ale autorităților din acel timp — „nici peste 40—50 de ani nu vor putea fi folosite“⁴. Datorită acestui fapt, țărani erau siliți adesea să renunțe la folosirea pădurilor.

În 1931 comuna Timnava a primit prin reforma agrară 33 de jugăre de pășune. Foloasele de pe urma pășunii însă le-au tras doar o mină de chiaburi. Țărani săraci din comună, văzînd această nedreptate, s-au adresat prefectului, arătînd că de la război încoace s-au plîns neîncetat autorităților, dar nu au fost luați în considerare. Pentru a-și întreține vitele, au cerut să li se dea prin reformă 80 de jugăre din moșia baronului Iosika. Un timp li s-a promis acest teren, însă au rămas doar cu promisiunile⁵. În același an, țărani săraci din Barbura se plîng din nou prefectului că nu au o palmă de pășune comunală și pădure, deoarece consilierul agricol a împărțit tot ce se cuvenea țăranilor îndreptățiți din Barbura unor chiaburi din satele vecine⁶. În iulie țărani din satul Săcel (plasa Hațeg) se plîng prefectului că, deși plătesc izlazul, trecut ca proprietate a lor doar în scriptele primăriei, nu au unde să-și pășuneze vitele⁷. Predarea, prin reforma agrară, în posesiunea comunei Zam (plasa Ilia) a unui teren cu pădure nu se realizase nici în 1931, cu toate că, cu mulți ani în urmă, inginerii defalcaseră pădurea și hotărîrea de expropriere era dată⁸. În comuna Dobra, țărani erau nemulțumiți pe motivul că, deși încă în 1923 li se promisese că vor primi pășune, autoritățile au tărăgănat efectuarea împroprietăririi, încît nici în august 1931 nu o posedau. Ocolul silvic din Ilia, după cum rezultă dintr-un raport al notariatului Dobra, atribuia acestei pășuni destina-

¹ Arh. St. Deva, fond Prefectură dos. 513/1922.

² Ibidem.

³ Arh. St. Alba-Iulia, fond Consilierat agricol Hunedoara, dos. 97/923.

⁴ Ibidem.

⁵ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 2/1931.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem, dos. 3/1931.

ția de pădure, iar organele agricole destinația de pășune. În felul acesta, terenul a rămas nefolosit, neputînd fi curățat de mărăcișișurile care îl năpădiseră¹. După doi ani, țărani din comunele Groși, Poienița Tomii, Socet și Cinciș (plasa Hunedoara) se adresează prefectului, cerînd să li se aprobe să transforme pădurea expropriată în izlaz comunal atît de necesar pentru vite. Cererea țăranilor a fost respinsă însă, ca multe altele².

Pentru a ilustra mai bine în ce stare se aflau lucrările de reformă agrară din fostul județ Hunedoara privind pădurile și pășunile în 1934, redăm mai jos un tabel întocmit de Ocolul silvic din Deva la 20 iulie același an :

Comunele pe seama cărora s-a expropriat	Păduri	Pășuni	Păduri	Pășuni	Păduri	Pășuni
	Expropriate definitiv, defalcate dar nepredate definitiv		Expropriate definitiv, dar nedefalcate		Expropriate dar nedefalcate	
	ha	ha	ha	ha	ha	ha
67	3 537,92	710,10	2 353,95	950,86	—	1 743,60

Din tabel rezultă, fără putință de tăgadă, că în 1934, în fostul județ Hunedoara, suprafața pădurilor destinată împroprietăririi țăranilor, dar care la această dată nu a ajuns în posesiunea lor din diferite motive, era de 5 891,87 ha, iar suprafața pășunilor de 3 408,56 ha³.

La 20 iulie 1934, adică exact la data cînd Ocolul silvic din Deva întocmea tabelul de mai sus, țărani săraci din comuna Tîrnava arătau Consilieratului agricol județean Hunedoara că din cauza lipsei de pășune nu pot să-și crească vite pentru a acoperi datoriile față de stat și comună. Din cele 140 de familii cît are satul, se plîng țărani, numai 8 familii de chiaburi au posibilitatea să obțină suficiente cereale de pe pămînturile lor, restul țăranilor fiind siliți să le cumpere de pe piață. Ei cer să li se dea terenul de pădure din moșia baronului Iosika, teren cu care, de altfel fuseseră împroprietăriți, dar care le-a fost răpit. În același timp, țărani cer să li se permită ca, în cazul cînd vor primi pădurea, s-o poată folosi ca pășune comunală, deoarece au mare lipsă de pășune⁴.

Ocolul silvic din Ilia pune în vedere țăranilor din Stîncești—Ohaba (plasa Ilia), în primăvara anului 1938, că nu mai au voie să pășuneze vitele în pădurile posesoriatului din satul lor. În urma acestei interdicții, țărani se plîng prefectului, arătînd că sînt complet nimiciți, siliți să-și vîndă vitele, singurele lor surse de cîștig, și să părăsească cu toții satul⁵. În aceeași primăvară, organele silvice din Baia de Criș au hotărît să planteze cu salcîmi și brazi terenul de pășunat care aparți-

¹ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 3/1931.

² Ibidem, dos. 23 868/1933.

³ Arh. St. Alba-Iulia, fond Consilierat agricol Hunedoara, dos. Comisia regională, 1937.

⁴ Ibidem, fond Camera agricolă Hunedoara, dos. 32/1934.

⁵ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 14 270/1938.

nea satului Junc. Țăranii din Junc, aflînd de această hotărîre, se plîng prefectului, arătînd că singura lor sursă de existență este creșterea caprelor și a oilor, cu produsele cărora au plătit dările către stat și comună și au întreținut familiile. Luarea pășunii fără consimțămîntul lor și transformarea ei în pepinieră însemna în sine nimicirea posibilității de a mai crește vite. Opuîndu-se acestor măsuri, țăranii, în cererea lor adresată prefectului, demascau în mod necruțător politica fățarnică a autorităților burghezo-moșierești legată de reforma agrară. „Noi, cînd am plecat la război — scriu țăranii din Junc — am știut că de la stînci am plecat, pentru stînci am luptat, la stînci am venit... În loc să ne dea, vor și pe acestea să ni le ia. Ni s-au aprobat 30 jugăre și în folosință nici vorbă nu mai este să le primim“. În încheiere țăranii cer să fie colonizați în altă parte a țării, unde să aibă fiecare familie posibilitatea de a trăi, iar satul Junc „fie a ocolului silvic din Baia de Criș“¹. Cererea țăranilor din Junc și atitudinea lor dîrză au produs îngrijorare organelor administrative ale județului. Această îngrijorare reiese clar din următorul fapt: pe marginea cererii, prefectul a însemnat chiar cu mîna sa: „Curată agitație bolșevică“².

Uneori, datorită presiunii maselor țărănești, autoritățile s-au văzut silite să cedeze și să permită unor sate pășunatul vitelor în pădurile statului. Dar taxele de pășunat erau atît de ridicate, încît țăranii nu erau în stare să le plătească. Astfel, primăria comunei Păroasa (plasa Hunedoara) raporta primpretorului în 1938 că s-a aprobat pentru țărani pășunatul vitelor în pădurea statului, fixîndu-se o taxă de 250 de lei pentru o vită mare și 50 de lei pentru una mică pe o perioadă de trei luni. Țăranii, fiind anunțați despre taxele fixate, au refuzat să le accepte. Văzînd rezistența lor, primarul din Păroasa își exprima îngrijorarea și sublinia că în situația creată s-ar putea ajunge ca țăranii să intre cu forța în pădure pentru a pășuna vitele. „Nemulțumirile sînt mari — raportează primarul — și nu putem prevedea ce se va face la anul viitor pentru a întîmpina o colectivă acțiune ilegală a populației“³.

Lucrările de improprietărire în fostul județ Hunedoara nu erau terminate nici în 1940. La 22 martie țăranii din comuna Lingina (plasa Hunedoara) cer prefectului să fie improprietăriți cu teren din pădurea și pășunea fostei proprietăți a moșierului Simeny Bela. Dar, la cererea țăranilor, Inspectoratul agricol al ținutului Timiș comunică prefecturii Hunedoara că „petiționarii nu mai pot fi satisfăcuți“, deoarece printr-o sentință a comitetului agrar s-au retrocedat în mod irevocabil proprietarului „suprafețele reclamate de locuitorii din Lingina“⁴. Neprimind pășune prin reforma agrară, țăranii din satul Visca (plasa Ilia) se plîng, de asemenea, prefectului, arătînd că ei sînt nevoiți să-și pășuneze vitele pe terenuri degradate, care, în majoritatea cazurilor, nu satisfac nici pe departe necesitățile. Seceta este o calamitate pentru posesorii de

¹ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 15 295/1938.

² Ibidem.

³ Ibidem, dos. 13 269/1938.

⁴ Ibidem, dos. 8 313/1940.

vite, continuă să arate țăranii, deoarece pășunea de pe dealuri se usucă și vitele nu-și mai găesc hrană decît în pădure, hrănindu-se numai cu frunzele arborilor. „Comuna noastră este situată într-o regiune dintre cele mai sărace ale județului Hunedoara, ai căror locuitori se ocupă cu creșterea vitelor și întîmpină mari greutăți din lipsă de pășune comunală“. În încheiere, țăranii cer să li se aprobe pășunatul pe cele 150 de jugăre, proprietate a avocatului Hărăguș din Deva¹. Pășune pentru vite cer și țăranii din alte 21 de sate din plasa Ilia².

Nedreptățile săvîrșite de autoritățile locale în aplicarea pe teren a reformei agrare, și în special răpirea sub diferite pretexte a unor loturi care fuseseră acordate țăranilor, produc puternice frămîntări în rîndurile țăranimii. Mii de cereri adresate prefectilor de județe și forurilor superioare de stat cer revizuirea reformei agrare și definitivarea ei o dată pentru totdeauna. În județul Hunedoara, țăranii din satul Grind (plasa Ilia) se plîng prefectului în 1940 că din cele 57 de jugăre pășune primite prin reforma agrară li s-a luat de către Camera de agricultură o suprafață de 10 jugăre, care a fost trecută Casei pădurilor. Țăranii cereau să li se restituie pășunea luată³. La fel cer revizuirea reformei agrare și țăranii comunelor Demșuș și Cutini (plasa Hațeg). Țăranii săraci din Ohaba—Sibișel (plasa Hațeg) cer prefectului revizuirea lucrărilor de împroprietărire cu privire la pădurea și pășunea de pe muntele Lolaia, fostă proprietate a contelui Teleky și cumpărată ulterior de un moșier din Simeria. Temîndu-se de o ciocnire între proprietar și țăranimea nemulțumită, prefectul se vede nevoit să se adreseze Ministerului Agriculturii, cerînd să lichideze acest conflict pe cale pașnică și să le cedeze țăranilor o parte din pășune și pădure⁴.

Din documentele studiate, rezultă că reforma agrară din 1921 a fost promisă de burghezia și moșierimea din România sub presiunea avîntului revoluționar care a cuprins masele muncitoare între anii 1917—1921. Dar reforma agrară, fiind făcută de sus cu scopul de a împiedica unirea mișcării muncitorești cu lupta țăranimii pentru pămînt, a fost doar un simulacru de reformă. După cum rezultă din materialele documentare ce se referă la fostul județ Hunedoara, ea a apărut în bună parte marea proprietate și unele obligații cu caracter semifeudal.

— Prin reforma agrară din 1921, țăranii din fostul județ Hunedoara au primit pămînturi slabe la un preț foarte ridicat. Din această cauză s-a creat o stare de nemulțumire și frămîntare generală, care se reflectă deosebit de limpede în plîngerile țăranilor adresate diferitelor autorități.

— După ce avîntul revoluționar al maselor a intrat în reflux, iar în țară a urmat o vremelnică stabilizare a capitalismului, burghezia și moșierimea, simțîndu-și pozițiile consolidate, au început să tărăgăneze lucrările de definitivare ale reformei agrare și să ciuntească loturile destinate țăranilor săraci. În felul acesta, chiar și în 1940, pe multe moșii

¹ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 10 801/1940.

² Ibidem.

³ Ibidem, dos. 27 615/1940.

⁴ Ibidem, dos. 30 300/1940

din fostul județ Hunedoara destinate expropriării, lucrările de împroprietărire erau departe de a fi definitive.

Prin urmare, reforma agrară din 1921 nu a ușurat în mod real situația țăranilor din fostul județ Hunedoara. Ea a dus la consolidarea relațiilor de producție capitaliste la sate și la adâncirea procesului de straticare a țăranimii.

*

Înșelați prin reforma agrară și apăsați de impozite împovărătoare, de cotele de răscumpărare a pământului și de datoriile față de chiaburi și bănci, mulți țărani ajunseseră într-o stare de cruntă sărăcie. Față de perioada anterioară primului război mondial fiscalitatea care apăsa pe umerii maselor țărănești a crescut. Prin reforma fiscală din 1921, cotele stabilite la impozitele proporționale, diferențiate în funcție de proveniența veniturilor, avantajau pe moșieri, care plăteau impozite variind între 10 și 15⁰/₀, în timp ce veniturile țăranilor erau impuse cu 15—34⁰/₀. Examinarea veniturilor bugetare provenite din impozite directe între 1923 și 1928 arată clar deplasarea acestora înspre impozitele pe veniturile agricole și salarii și totodată scăderea greutateii specifice a impozitelor pe veniturile din industrie, comerț etc. Astfel, dacă în 1923 încasările din impozitul agricol au reprezentat 13,6⁰/₀ din totalul încasărilor bugetare provenite din impozitele directe din acel an, în 1927 aceste încasări au reprezentat 18⁰/₀, în timp ce în același an procentul încasărilor din impozitul pe industrie și comerț a scăzut de la 28,7⁰/₀ la 19,5⁰/₀¹. Mizeria și povara fiscalității care apăseau pe umerii maselor țărănești hunedorene în perioada stabilizării relative a capitalismului sînt ilustrate deosebit de limpede de numeroasele documente ale vremii. Vom folosi cîteva mai sugestive.

Într-o plîngere a țăranilor din Groși (plasa Hunedoara) trimisă prefectului în august 1922 se arată că, pe terenurile agricole ce le dețin, „abia se produc 3—4 saci de cucuruz și jumătate car de fin“, recoltă insuficientă pentru populația nevoiașă a satului. Țăranii se plîng că le pier copiii de foame, fiindcă numai apa nu o cumpără². O adresă a Institutului de credit și economii „Zărândeana“ din Băița (plasa Brad) trimisă prefectului relatează alarmată că țăranii satelor din jurul Băiței „sînt absolut revoltați“, deoarece, din cauza mizeriei în care se află, nu sînt în stare să cumpere produsele agricole de strictă necesitate de pe piața Băiței la prețurile ridicate la care se vindeau. La acea dată, măsura de porumb se vindea cu 120—130 de lei, iar cea de grîu cu 130—140 de lei³ (o măsură = 30 de litri).

Situația maselor țărănești a fost și mai mult agravată de legea taxelor din 26 iunie 1924, prin care statul burghezo-moșieresc urmărirea refacerea economică a țării prin impunerea de taxe și contribuții comu-

¹ N. Marcu, *Unele aspecte ale crizei agrare din România în perioada dintre cele două războaie mondiale*, în „Probleme economice“, 1961, nr. 11, p. 81.

² Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 513/1922.

³ Ibidem, dos. 508/1922.

nale maxime. În 1925 țăranii din Godinești (plasa Ilia), într-o cerere adresată prefectului, se plîng că notarul i-a impus cu un arunc comunal¹ de 230% în raport cu darea către stat, „fără a ține socoteala că poporul e foarte sărac“, iar pămîntul atît de neroditor încît abia au putut plăti dările². În satul Grind, țăranii sînt siliți să plătească un arunc comunal și mai ridicat, de 480%. Acest fapt a determinat pe țărani să se adreseze prefectului, arătînd că „mijloacele existenței noastre și sărăcia cu care avem de luptat ne-ar face, dacă am fi forțați să plătim an de an acest arunc, ca peste cîțiva ani să ne vindem puținul pămînt pe care-l posedăm, rămînînd muritori de foame“³. Țăranii săraci din Fizeș (plasa Ilia), nemaiputînd suporta greutatea multiplelor obligații ce li se impun, cer prefectului în același an să cerceteze starea lor materială și să ia măsuri pentru ușurarea sarcinilor ce le au. Țăranii se plîngeau că dările fixate în 1922, cu toate că au fost mari, le-au suportat, însă în 1925 ele s-au dublat față de 1924, fără ca în schimb veniturile să fi crescut. Deznădăjduiți, țăranii întrebă ce să facă în asemenea situații cînd pentru niște rîpe pietroase plătesc un impozit echivalent cu cel perceput pe pămînturile de calitate întii. „Cînd nu ploauă — spun țăranii — arde holda în vîrfurile coastei. Cînd ploauă mult, se duce pămîntul împreună cu holdele la vale“. În încheiere ei arată că sînt lipsiți de pășune și fînățe și din această cauză nu pot să crească vite mari pentru a plăti dările enorme ce-i apasă⁴.

Atît de mult sărăcise țăranimea, încît autoritățile comunale erau silit să raporteze forurilor lor superioare în 1925 că legea taxelor este inaplicabilă din cauză că nu se mai găsesc obiecte de impunere⁵.

Nici în anii crizei agrare din 1929—1933 presiunea fiscală asupra gospodăriilor mici și mijlocii nu s-a ușurat. Dacă în 1929 încasările statului provenite din contribuțiile directe au reprezentat, la veniturile impozitului agricol, 14,7% din totalul acestor venituri, în exercițiul bugetar 1932—1933 ele au reprezentat 15,3%⁶. O contestație a țăranilor din Runcșor (plasa Ilia) arată că bugetul satului pe 1931 a fost ridicat de către notar la suma de 59 000 de lei. Țăranii cer prefectului ca plîngerea lor împotriva bugetului prea mare să nu aibă același rezultat ca al comunei Gurasada, în care „s-au arătat toate abaterile domnilor“ și s-a cerut micșorarea bugetului, pentru ca, în cele din urmă, țăranii din acea comună să fie siliți să plătească sume mult mai mari decît fuseseră fixate de către consiliul comunal. „În toate comunele — arată țăranii în contestația lor — nu se procedează legal. Și sîntem exploatați de domni în dragă voia lor“⁷.

¹ Taxe comunale stabilite de Consiliul comunal pentru diferite nevoi ale comunei, ca reparări de poduri, de drumuri etc.

² Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 580/1925.

³ Ibidem, dos. 594/1925.

⁴ Ibidem, dos. 580/1925.

⁵ Ibidem.

⁶ N. Marcu, *op. cit.*, p. 81.

⁷ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 2/1931.

În scriptele primăriilor și ale notariatelor, veniturile impozabile ale comunelor erau mărite după bunul plac al funcționarilor, crescînd în același timp și impozitele. Venitul de pe izlaz al comunei Mălăiești de pîldă. a fost ridicat cu 150⁰/₀, al comunei Nucșoara cu 166⁰/₀, iar al comunei Paroș, „unde este pămîntul cel mai slab din plasa întregă” — potrivit unui raport al notariatului — a crescut cu 300⁰/₀ ¹.

Începînd din 1933, pe umerii țărănimii au fost aruncate noi poveri fiscale. Țăranii din Almășul Sec (plasa Deva) se plîng prefectului, în mai 1938, că pînă în 1935 aruncul pentru pășune a fost de 1 600 de lei anual, dar începînd din 1936 s-a urcat la 3 300 de lei. Ei cer scăderea aruncului comunal pentru a-l putea plăti ². Împotriva aruncului apăsător se plîng și țăranii din satul Boz (plasa Ilia) la 2 august 1938. Față de amenințările autorităților că, în caz că nu vor plăti aruncul comunal li se va lua pămîntul și se va trece la sechestrarea obiectelor din gospodărie, țăranii arată prefectului într-o cerere că și în cazul cînd ar vinde întreaga recoltă a anului 1938 tot n-ar reuși să-și achite aruncurile și impozitele pe care le au ³. La 22 martie 1940, țăranii din satele Cerbăl, Socet, Feregi, Poienița Tomii, Arăneș și Ulm, toate din plasa Hunedoara, trimit o plîngere comună prefectului, dezvăluind starea materială în care i-a adus jefuirea sălbatică a fiscului. Trăind în sate sărace de munte, țăranii erau nevoiți să plece în sezonul muncilor agricole de vară, împreună cu familiile lor, în satele de la șes pentru a-și agonisi cele necesare traiului, muncind la chiaburi. Cu toate că erau foarte săraci, arată țăranii în cerere, totuși dările comunale au crescut din an în an ⁴.

Sărăcia generală în rîndurile țărănimii muncitoare era accentuată și de faptul că țăranii nu-și puteau valorifica produsele decît la prețuri derizorii. Consecințele decalajului dintre prețurile mărfurilor industriale, menținute — datorită acțiunii monopolurilor — la un nivel relativ ridicat, și prețurile mărfurilor agricole, scăzute mult, au fost dezastruoase pentru masa micilor producători agricoli. Astfel, în 1931, în fostul județ Hunedoara măsura de grîu de calitatea întîi se vindea cu 50—60 de lei, cea de porumb cu 30—40 de lei, o pereche de boi care înainte costau 20 000 de lei se vindeau cu 6 000 de lei, o vacă cu 500—600 de lei, iar un vițel care mai înainte costa 1 800—2 000 de lei se vindea cu 180—200 de lei. În același timp, produsele coloniale erau menținute la prețurile ridicate de dinainte de criză. La fel de ridicate erau și prețurile la produsele textile ⁵. Într-o cerere a țăranilor din satul Fornădia (plasa Deva) adresată prefecturii se menționa că, din cauza scăderii prețurilor la produsele agricole, ei nu mai sînt în stare să plătească marile dări care-i apasă și să-și asigure traiul de pe o zi pe alta ⁶.

¹ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 4/1933.

² Ibidem, dos. 13 185/1938.

³ Ibidem, dos. 19 577/1938.

⁴ Ibidem, dos. 8 078/1940.

⁵ Ibidem, dos. 3/1931.

⁶ Ibidem, dos. 2/1931.

Documentele Congresului al V-lea al P.C.R., referindu-se la situația țărănimii din anii 1929—1933, arătau că „criza agrară, care se exprimă printr-o scădere mare a prețurilor la produsele agricole, duce la deprecierea produselor muncii țărănimii, la ruinarea ei economică și la înrobirea ei chiaburimii și cămătarilor“ și, ca urmare, „forțează diferențierea de clasă și pauperizează și condamnă la foame și piere majoritatea colesitoarea a țărănilor“¹.

Scăderea catastrofală a prețurilor la produsele agricole, lipsa unor credite ieftine și a ajutorului din partea statului au silit pe țărani să se înglodeze în datorii la bănci și cămătari. Dobinzile percepute de către acești jefuitori se ridicau uneori la 60% din valoarea împrumutului făcut de țărani. Supraindatorarea gospodăriilor țărănești se adăuga nedreptei împărțiri a pământului, accentuată prin reforma agrară din 1921. An de an, pământurile țăranilor erau vândute la licitație din cauza neputinței acestora de a-și plăti datoriile. Cele două legi de „conversiune a datoriilor agricole“ nu au îmbunătățit cu nimic situația maselor țărănești. Scopul politic urmărit de burghezie și moșierime a fost acela de a potoli agitațiile țărănimii sărace, de a întări chiaburimea și de a salva interesele marilor creditori (bănci, marii moșieri etc.).

Starea dezastruoasă a maselor țărănești hunedorene și ura lor nestăvilă împotriva exploatatorilor de orice fel sînt oglindite și în procesele-verbale întocmite în 1933 cu ocazia înjghebării organizației democratice țărănești Frontul plugarilor. Țăranii din comuna Birsău (plasa Deva) socoteau că e o datorie a lor să se organizeze pentru a se apăra de cei care căutau să le vîndă și „cenușa din vatră“. Starea de sărăcie, arată țăranii, în loc să se mai îndrepte apasă tot mai mult, ei ajungînd să nu-și mai poată plăti nici dările către stat, necum datoriile ce le au la bănci și cămătari². „Ne-am organizat contra datoriilor de la bănci și contra particularilor care au luat camătă după bani și contra avocaților“, declară țăranii din Crăciunești (plasa Brad) cu ocazia înființării organizației Frontul plugarilor în comuna lor³.

Țăranii din Barbura arată că pînă cînd statul nu le va asigura piinea, dîndu-le posibilitatea să se angajeze ca muncitori la minele de aur și pînă cînd nu se va urca prețul produselor agricole, ei nu au de unde să-și plătească datoriile către bănci, deoarece nu au nici un izvor de cîștig și au ajuns să nu mai aibă ce mîncă⁴.

Situația maselor țărănești din fostul județ Hunedoara a fost agravată și de felul în care taxele și diferitele impozite erau percepute de agenții fiscului și jandarmi. Rapacitatea și brutalitatea acestora a făcut, nu o dată, ca populația satelor să se ridice și să se opună execuțiilor silite. Organele fiscale luau din casa țăranului tot ce găseau, umilindu-l prin acte de violență și batjocură. La 20 martie 1932, de pildă, în satul Unciuc (plasa Hațeg) notarul sechestraseră vitele și toate lucrurile din

¹ Documente din istoria Partidului Comunist din România 1929—1933, vol. III E.S.P.L.P., 1956, p. 351—352.

² Arh. dr. Petru Groza, cutia 25, vol. 3, fasc. 9/1933.

³ Ibidem, cutia 25, vol. 2, fasc. 6/1933.

⁴ Ibidem, cutia 25, vol. 3, fasc. 5/1933.

casele țăranilor, anunțându-i că pe data de 24 martie va ridica cu forța tot ce a sechestrat din cauza neplății dărilor și aruncului comunal¹.

La 3 iunie 1935, perceptorul, doi agenți fiscali, o patrulă de jandarmi și subprimarul, efectuând strângerea dărilor din comuna Bejan (plasa Deva) au intrat în curtea țăranului Aron Părăoan, care era cu familia la munca cîmpului. Văzînd că ușile casei sînt închise, agenții fiscalului au spart geamurile, au pătruns înăuntru și au luat toată lenjeria. În timpul cînd se săvîrșea jaful, arată țăranul într-o declarație, „unul din agenți păzea din șosea ca să nu vin eu să dau peste dînși intrați în casă pe fereastră și ca să-și asigure viața”².

Impresionantă este și o scrisoare adresată de un țăran din Brad conducerii organizației Frontului plugarilor, la 14 martie 1936. În scrisoare se arată că în zilele de 2—4 martie 1936 „au plecat hoții și jefuitorii prin comună pe la casele bieților țărani și au început jaful”. Beți fiind, agenții fiscalului sechestrău hainele din case și sigilau ușile de la casele datornicilor. Țăranii cereau conducerii organizației Frontul plugarilor să ia inițiativa ținerii unei adunări pe întreaga țară în care „să ne adunăm toții, plugarii și muncitorii, într-o singură zi și să plecăm împreună București, unde să luăm de gît pe toți care se nădușesc în grăsimi”. Țăranii cereau să se ia toate măsurile „pentru alungarea moșierilor de la cîrma țării, căci noi nu mai putem suporta așa greutatea. Dacă nu, vom pune mîna pe coase și sape și pînă la București nu ne oprim și ne-om face noi dreptate”³.

Așadar, în perioada dintre cele două războaie mondiale s-a adîncit procesul exproprierii țăranimii muncitoare, stăpînirea propriu-zisă a unui număr mare de gospodării țărănești trecînd în mîinile chiaburimii, moșierimii și a băncilor. O dată cu înrăutățirea situației țăranimii, în lumea satelor a crescut spiritul combativ al celor exploatați, care au început să-și dea seama tot mai bine că interesele lor fundamentale cer dărîmarea putredului sistem burghezo-moșieresc, în alianță și sub conducerea clasei muncitoare.

*

În apărarea maselor asuprite țărănești s-a ridicat în mod hotărît Partidul Comunist din România. Încă de la înființarea sa, partidul comunist a militat în mod activ pentru încheierea unei trainice alianțe a clasei muncitoare cu țărănimea, pentru ca, găsindu-se în rolul de conducător al luptei țăranimii împotriva moșierimii și burgheziei, să poată fi rezolvată în mod just problema țărănească. Între cele două războaie mondiale, P.C.R., deși se afla în adîncă ilegalitate, prin lozinci, chemări și crearea unor organizații legale de masă, ca Blocul muncitoresc-țărănesc, Frontul plugarilor etc., a reușit să influențeze și să mobilizeze la luptă masele țăranimii exploatare.

¹ Arh. St. Deva, fond. Prefectură, dos. 3/1932.

² Arh. dr. P. Groza, cutia 26, vol. 4 fasc. 5/1935

³ Ibidem, fasc. 5/1936

În fostul județ Hunedoara, după cum rezultă din documentele aflate în arhive, lupta țăranilor — exprimată prin acțiuni directe împotriva marii proprietăți și a sarcinilor grele de tot felul, împotriva fiscului și a jandarmeriei — s-a desfășurat în trei etape :

a) în perioada pînă în 1929, caracterizată prin acțiuni spontane, neorganizate ;

b) în perioada crizei economice, cînd influența P.C.R. crește la sate și se creează Frontul plugarilor. Din cauza luptelor fracționiste, problema țărănească a continuat să rămînă în majoritatea cazurilor subapreciată, iar legăturile organizatorice ale partidului comunist erau încă insuficiente. De aceea, și în această perioadă acțiunile țărănești continuă să rămînă, în majoritate, spontane ;

c) în perioada anilor 1934—1940, cînd, datorită activității Frontului plugarilor, organizație îndrumată de P.C.R., acțiunile țărănești capătă un caracter organizat.

Vom urmări, în continuare, unele aspecte ale luptei țăranilor desfășurate în cadrul acestor trei perioade.

Refuzul claselor dominante de a înfăptui reforma agrară promisă a determinat pe țăranii hunedoreni să continue lupta pentru pămînt și după intrarea trupelor romine pe acest teritoriu. Astfel, ca toate că la 14 decembrie 1918 trupele romine se aflau la Deva, țăranii din fostul județ Hunedoara continuă să atace pe marii moșieri și proprietari de întreprinderi industriale și comerciale. În numărul său din 22 decembrie 1918, ziarul burghez „Huniadvarmegye“ relatează următoarele : „Din provincie sosesc încontinuu știri despre faptul că încă se mai întimplă jafuri. Printre alții au fost jefuiți moșierii : Lazar Laszlo din Lăpușnic, soția lui Seiden Iosif din Peșteana și Racskovey Artur din Bîrsău“¹. Ziarul, ca de altfel toate documentele burgheze, considera în mod dușmănos acțiunile țăranilor îndreptate împotriva moșierilor drept jafuri.

Același ziar arată că țăranii au devastat cîrciuma lui Engelstein din comuna Rișca, magazinul lui Kompolthy Aladar din Bîrsău și au incendiat casa lui Bakcay din Ribița. Devastarea de către țăranii a numeroase prăvălii și cîrciume reprezenta o formă spontană a acțiunilor țărănești împotriva celor care de ani de zile îi exploatau. În plasa Baia de Criș, continuă ziarul, „dezordinile“ au luat o așa amploare, încît maghiarii și românii de acolo (evident, ziarul are în vedere păturile avute maghiare și romine) s-au adresat în comun Consiliului dirigent din Sibiu ca să grăbească trimiterea de unități militare pentru a stăvili mișcările țărănești².

Dar, în ciuda ordinelor drastice emise de autoritățile militare, țăranii au continuat să ocupe cu forța pămînturi aparținînd fie moșieri-

¹ „Huniadvarmegye“ nr 51 din 22 decembrie 1918.

² Ibidem.

lor, fie statului și să devasteze pădurile. Astfel, țărani din Baia de Criș, în iunie 1919, au pus stăpînire pe pădurile aparținînd căilor ferate unite din Arad și Cenad¹.

Pe lângă insuficiența pămîntului arabil, țărănimea hunedoreană ducea o mare lipsă de pășuni și păduri. De aceea un alt obiectiv al atacurilor ei au fost pădurile aparținînd statului și marilor proprietari. Însăpămîntat de amploarea devastării pădurilor exploatare de firma „Pecol“, prefectul de Hunedoara cerea urgent Consiliului dirigent, la 24 decembrie 1919, ca „în interesul liniștirii populației din comunele învecinate cu pădurile, să dispună de urgență să se dea comunelor lemnele de foc necesare la prețuri de cost“². La 13 martie anul următor, primpretorul din Orăștie făcea cunoscut legiunii de jandarmi din Deva că Ocolul silvic din Orăștie i-a raportat că „locuitorii comunei Cugir din nou au început devastările de păduri într-un grad foarte mare“³. Primpretorul cerea legiunii de jandarmi să mărească de urgență efectivul de jandarmi din Cugir, pentru a putea face față atacurilor țăranilor⁴. Țărani din fostul județ Hunedoara aveau nevoie de păduri în special pentru a folosi o parte din ele ca pășuni pentru vite. Proprietarii însă nu vindeau aceste păduri decît la prețuri foarte ridicate, care depășeau puterile de cumpărare ale țăranilor. Văzînd că moșierii refuză să le vîndă pădurile la un preț convenabil, țărani incendiau adesea aceste păduri. În aprilie 1920, plutonierul de jandarmi din Baia de Criș raporta legiunii de jandarmi din Deva că țărani au dat foc pădurii din hotarul comunei Birtin, aparținînd moșierului Șerban Constantin din Baia de Criș⁵. Incendierea, continuă plutonierul de jandarmi, s-a produs pe motivul că țărani au fost nemulțumiți de faptul că la 17 aprilie consilierul agricol, arendînd pămîntul arabil al moșierului, „a respins pretențiile locuitorilor“ privitoare la pădure⁶, pretinzînd un preț extrem de ridicat.

În aprilie 1922, țărani din Fărcădiș (plasa Hațeg), înarmați cu furci și ciomege, pun stăpînire pe terenurile aparținînd domeniilor statului. Secția de jandarmi din Hațeg raporta alarmată forurilor sale superioare că țărani sînt hotărîți să are pămîntul, susținînd că „este al lor“⁷.

Consilierul agricol din Deva a anunțat prefectura, în 1923, că țărani împroprietăriți din comuna Bobilna (plasa Geoagiul de Jos) amenință, spunînd că vor intra cu forța pe terenurile lor primite din moșia lui Aurel Vlad, politician burghez reacționar, și vor strînge recolta obținută în urma semănăturilor făcute în toamna anului 1922 de către moșier, căci lor li se cuvine și nu proprietarului. Secretarul comunal din Folt, comună vecină cu Bobilna, a încercat să oprească pe țărani în acțiunea lor, dar aceștia s-au împotrivit, fiind hotărîți să-și adune recolta. „Îm-

¹ Arh. St. Alba-Iulia, fond. Consilieratul agricol Hunedoara, dos. 3/1919.

² Arh. St. Deva, fond. Prefectură, pac. 6, 175/1919.

³ Ibidem, pac. 449/1920.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem, pac. 433/1920.

⁶ Ibidem, dos. 511/1922.

⁷ Ibidem, dos. 557/1923.

proprietării pretind recolta, amenințând că nu vor ceda nici în fața forței“, raporta secretarul comunal din Folt¹. Subprefectul cerea companiei de jandarmi din Deva să ordone secției de jandarmi din Geoagiu să ia măsuri „de împiedicare a agresiunii pentru cazul când acuma, cu ridicarea recoltei, țărani se vor folosi de forță“. Totodată, se dau dispoziții primpretorului din Geoagiu de a pune în vedere țăranilor că nu au nici un drept asupra semănăturilor făcute de proprietar în toamna anului 1922. Între timp, printr-o hotărîre a Comitetului agrar, moșierul Vlad primește înapoi terenul cedat țăranilor prin reforma agrară. În această situație, țăranii intră cu forța pe moșie și strîng recolta, act considerat de către autorități drept „rebeliune“. Consilieratul agricol cerea subprefectului să ia cele mai severe măsuri de reprimare a mișcării țărănești. Subprefectul ordona primpretorului din Geoagiu ca, însoțit de jandarmi și de agronomul regional, să se deplaseze la Bobilna pentru a lua măsuri ca „acestor abuzuri să li se pună capăt“. La 2 decembrie 1923, primpretorul din Geoagiu raporta că, cu ajutorul jandarmilor, „a restabilit ordinea și liniștea“ în comuna Bobilna².

În aprilie 1923, țăranii din Căzănești, lipsiți de teren arabil, intră cu forța în pădurea moșierului Dimitrie Borca, croindu-și locuri arătoare³. Dar prin sentința definitivă de expropriere din 1932 s-a stabilit că, din suprafața de 92 de jugăre cit cuprindea pădurea, doar 11,5 jugăre vor fi date țăranilor pentru a le transforma în teren arabil. În această situație, țăranii pun din nou stăpînire pe întreaga pădure, o defrișează, ară terenul și își construiesc case pe loturile de pămînt luate cu forța de la moșier. Acesta, într-o plîngere adresată prefectului în 1934, arată că o evacuare forțată a țăranilor de pe cele 92 de jugăre ar produce „mari tulburări și vărsări de sînge“, mai ales că și cu ocazia lucrărilor de expropriere din 1932 a fost amenințat cu moartea de către țăranii în cazul cînd se va prezenta vreo dată pe acea moșie. Moșierul propunea să se aplice măsuri „elastice“ împotriva țăranilor răsculați, pentru a nu se repeta cazurile cînd țăranii hunedoreni s-au răsculat cu ocazia evacuării lor forțate de pe moșiile scutite de expropriere⁴.

Raportînd despre nemulțumirile și frămîntările din sînul maselor țărănești din notariatul Balșa, notarul anunța îngrijorat prefectura la 15 mai 1926 că populația „vorbește de revoluție“, iar ura împotriva conducătorilor crește pe zi ce trece, astfel că „totul este discreditat și compromis“. Dacă nu se vor lua măsuri la timp, arată alarmat notarul „ne apropiem cu pași repezi spre anarhie și dezastru“⁵.

În primăvara anului 1929, țăranii din Rapolt (plasa Geoagiul de Jos) cer revizuirea hotărîrii Comitetului agrar, care în 1928 retrocedase moșierului Simeny Bela terenul expropriat. Țăranii demonstau prefectului într-o cerere că moșierul și-a scutit pămîntul de la expropriere prin acte false. Neluîndu-se nici o măsură favorabilă lor, țăranii din Rapolt,

¹ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 557/1923.

² Ibidem, dos. 551/1923.

³ Ibidem, dos. 556/1923.

⁴ Arh. St. Deva, dos. 18 852/1936.

⁵ Ibidem, dos. 625/1926.

sprijiniți de cei din Uroi, o comună vecină, au alungat pe argații grofului de pe moșie și au ocupat-o cu forța ¹.

Paralel cu lupta pentru pământ, țăraniii desfășoară acțiuni hotărâte în vederea obținerii de pășuni pentru vite.

În toamna anului 1921, țăraniii din Vața de Sus, Vața de Jos și Căzânești (plasa Baia de Criș) au intrat cu vitele pentru a le pășuna în pădurile baronului Harcany Ianos. Moșierul cere prefectului trimiterea forței armate pentru a scoate pe țărani de pe domeniile lui ². În același an, jandarmii din Tomești împreună cu brigadierul silvic, încercând să alunge pe țăraniii din Tîrnăvița (plasa Ilia) ale căror vite pășunau în pădurea statului, au întâmpinat rezistența a 100—150 de țărani, înarmați cu securi, sape, coase și arme. Jandarmii, în fața țăranilor hotărâți să nu cedeze, s-au retras, ca după cîtva timp, avînd sprijinul unei companii de jandarmi din Arad, să silească pe țărani să renunțe la pășunea folosită ³.

În august 1922, Prefectura din Deva era anunțată că s-a dat foc pădurilor aparținînd statului, conților Andrassy și Kendeffy din plasa Pui, grofilor Iosif Balasz din Rîu-Bărbat și Fay Victor din Nucșoara, moșierilor Aurel Vlad și Ion Mihu, cît și tuturor pădurilor de pe munții care înconjură valea Jiului. Pădurile moșierilor și ale statului au fost incendiate de către țăraniii care fuseseră nedreptățiți prin reforma agrară. Pretorii plaselor raportau prefectului că populația satelor care locuia în apropierea pădurilor incendiate „refuză să ajute la stingerea focului”. Nici intervenția jandarmilor nu a putut determina pe țărani să sprijine acțiunea de localizare a incendiilor. „Fiind la fiecare post numai cîte un jandarm, nu este în stare de a mina populația la stingerea focului”, raportau autoritățile. Aceasta fiind situația, se cerea trimiterea urgentă de trupe armate și jandarmi pentru a sili pe țărani să participe la salvarea pădurilor moșierești ⁴.

În comuna Scroafa (plasa Brad), arată un raport al primpretorului din Brad la 22 septembrie 1925, cu ocazia stabilirii dreptului de izlaz și de pășunat al comunei, țăraniii revoltați s-au împotrivit dispozițiilor nejuste date de către agronomul regional, intrînd cu vitele în pășune. Primpretorul din Brad s-a deplasat la fața locului pentru „a liniști spiritele”, însă fără nici un rezultat. Neținînd seama de amenințările autorităților, țăraniii au continuat să pășuneze vitele, întreaga vară a anului 1925, la pășunea refuzată de autorități ⁵.

Începînd din anii crizei economice P.C.R. și-a întărit în mare măsură influența la sate. Plenara C.C. al P.C.R. din februarie 1929 a arătat că în munca la sate partidul avea drept sarcină scoaterea maselor de țărani mici și mijlocii de sub influența Partidului național-țărănesc și organizarea lor în comitete și uniuni țărănești fără de partid,

¹ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 5/1929.

² Ibidem, dos. 462/1921.

³ Ibidem, dos. 525/1922.

⁴ Ibidem, dos. 513/1922.

⁵ Ibidem, dos. 580/1925.

conduse de muncitorimea de la orașe împotriva dictaturii burghezo-moșierești¹. Dar în munca la sate, ca de altfel în întreaga activitate a partidului comunist din această perioadă, s-au resimțit pe de o parte unele confuzii ideologice, iar pe de altă parte urmările nefaste ale luptei fracționiste fără de principii. Ca urmare, și în această perioadă acțiunile țărănești continuă să rămână în majoritate spontane.

Legiunea de jandarmi din Petroșani, raportînd în martie 1931 prefectului despre starea de spirit a populației din plasa Petroșani, atrăgea atenția că „este extrem de rea“, încît „orice propagandă cu caracter subversiv găsește teren foarte prielnic în orice fel de direcție s-ar face, și mai ales înspre comunism“². Pretura plasei Ilia informa prefectura că situația insuportabilă în care ajunseseră țărani în anii crizei economice „ii conduce spre idei și planuri de contaminare comunistă“³. Referindu-se la frământările din sînul țărănimii din comuna Hărău (plasa Deva), notarul raporta prefecturii în 1931 că „mizeria generală face să crească numărul infrafracțiunilor contra proprietății“, iar pe de altă parte are repercusiuni asupra formării unei stări de spirit care înclină la agitații⁴.

La creșterea influenței P.C.R. în sînul țărănimii din județul Hunedoara a contribuit, în mare măsură, munca de propagandă desfășurată de muncitorii ceferiști care îndemnau masele exploatate, de a se împotrivi plății impozitelor. Astfel, în urma unei inspecții făcute în satele Uroi și Cârpeniș (plasa Deva), în 1931 primpretorul plasei constata că „starea de spirit a locuitorilor este alarmantă“. Activitatea desfășurată în rîndurile țăranilor de către muncitorii comuniști care lucrau la atelierele C.F.R. Simeria, pentru a-i lămuri să se împotrivescă plății impozitelor, lovind în acest fel în interesele claselor stăpînitoare, este recunoscută și de autoritățile din acel timp. În raportul primpretorului din Deva se semnalează că mare parte dintre locuitorii satelor amintite lucrează ca ceferiști în Simeria, „unde persoane subversive propagă idei socialiste și nesupunere“⁵. Muncitorii ceferiști din Uroi și Cârpeniș, avînd o legătură strînsă cu satele de baștină, întrețineau o vie agitație revoluționară printre țărani. Toate acestea, arată raportul, contribuie la pasivitatea locuitorilor față de obligația achitării impozitelor, pe care le refuză categoric, spunînd că: „nu mai au de dat la nimeni nimic“⁶.

Și în rîndurile țăranilor din Rapolțel (plasa Geoagiul de Jos), arată un proces-verbal al unui notar, se observă o vădită „nepăsare“ în ce privește plata impozitelor, pe care refuză să le plătească și numai cu mari greutate pot fi strînse⁷.

¹ Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1929—1933, vol. III E.S.P.L.P., 1956, p. 25.

² Arb. St. Deva, fond Prefectură, dos. 6 770/1931.

³ Ibidem, dos. 2/1931.

⁴ Ibidem, dos. 4/1932.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

Refuzul de a se supune autorităților statului burghezo-moșieresc apare deci tot mai evident în sinul țărănimii hunedorene în anii crizei economice. În ianuarie 1933, pretura plasei Avram Iancu, de pildă, raporta prefectului că „în ultimul timp s-au observat agitațiuni la sate. Ele amenință să se lătească tot mai mult în sinul populației”¹. Pretorul propunea să fie mărit efectivul posturilor de jandarmi din comune. În luna mai a aceluiași an, pretura amintită mai sus anunța alarmată că starea de spirit a populației este tot agitată, țăraniii spunînd că refuză să mai plătească impozitele către stat, județ și comună². Un raport întocmit de notarul din Rișculița (plasa Baia de Criș) relata în primăvara anului 1933 că „țăraniii sînt legănați de visuri și idei care... ușor ar putea fi încadrate în ceea ce numim noi bolșevism. Ei refuză astăzi categoric orice plată a datoriilor, începînd să refuze și plata impozitelor. Ei spun categoric că va trebui să vină un guvern care să ierte impozitele atît de mari, pentru că nu mai au de unde să le plătească”. În încheiere, notarul relatează că țăraniii au atitudini inadmisibile față de funcționarii statului și ai comunelor, afirmînd că „astăzi nu mai sînt legi valabile să le poruncească”³.

Notarul din comuna Rîu-Bărbat (plasa Pui) se plîngea prefectului în mai 1933 că „țăraniii sînt de o rezistență condamabilă” și raporta că notarul care fusese înaintea lui a fost bătut de țărani și alungat din comună⁴.

Despre „agitațiile” țărănilor din cauza execuțiilor silite făcute de către autoritățile judecătorești, informează pretura plasei Avram Iancu de-a lungul întregului an 1933. Astfel, în iunie, arată un raport al preturii, țăraniii din Rișculița au împiedicat pe trimisul judecătoresc „să-și îndeplinească misiunea sa... cu fel și fel de amenințări grave”⁵. Rapoartele preturii semnalează și cazurile petrecute în comunele Cărăstău și Ribicioara, unde „locuitorii au căutat să-și facă singuri dreptate”⁶, alungînd pe agenții fiscului și neplătindu-și dările.

Dar refuzul țărănilor de a plăti impozitele și datoriile către stat, după cum îi îndemnau lozincile și chemările lansate de P.C.R., nu era decît o formă de luptă pasivă. Paralel cu această formă de luptă, țărănimea hunedoreană continuă în această perioadă și lupta deschisă pentru pămînt.

La 30 mai 1933, pe cînd contele Kendeffy Gavril împreună cu argații lui încercau să demonteze linia ferată îngustă care servea la transportarea lemnului de la firma „Retezatul”, proprietatea contelui, țăraniii din satul Ostrol (plasa Hațeg) s-au opus. Terenul pe care era montată linia ferată încă din 1914 era proprietatea țărănilor. Între moșier și țărani se încheiase un contract în care se prevedea că moșierul va plăti o arendă anuală satului Ostrov în contul terenului folosit. Începînd din

¹ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 1 944/1933.

² Ibidem.

³ Ibidem. dos. 4/1933.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

1930 însă, contele nu mai plătise nici un ban țăranilor. Cu ocazia interzicerii de către țăranii a demontării liniei ferate, moșierul s-a văzut silit să ofere 2 lei pe metru de teren, dar țăranii nu s-au învoit, cerînd 10 lei de metru. În această situație, moșierul solicită sprijinul forței publice, dar jandarmii aduși nu au reușit să alunge pe țăranii. La 3 iunie 1933, contele, însoțit de jandarmi, încearcă din nou să demonteze linia ferată îngustă, care nu-i mai aducea profitul pe care l-ar fi dorit. Țăranii din Ostrov opun de data aceasta o mai mare rezistență, cerînd moșierului să le plătească arendă în condiții avantajoase pentru ei. Postul de jandarmi raporta legiunii de jandarmi din Hunedoara că nu s-a ajuns la nici un rezultat în urma intervenției jandarmeriei și că „în timpul cercetării la oficiul primăriei, locuitorii au refuzat să dea declarații asupra chestiunii și au plecat acasă”¹.

Concomitent, țăranii continuau să lupte pentru a obține pășuni pentru vite și păduri pentru lemne. La 15 iunie 1933 țăranii din satul Cozia (plasa Deva) au intrat cu forța în pădurea Bejan, proprietate a statului, pentru a pășuna vitele. Încercările organelor silvice de a-i îndepărta din pădure cu ajutorul forței publice nu au dat nici un rezultat, țăranii, în număr de cîteva sute, opunîndu-se cu dîrzenie².

Neavînd teren de pășunat, țăranii din satul Hăjdău (plasa Hunedoara) au intrat cu vitele, în primăvara anului 1933, pe pășunea contesei Vasz Ortensia, în suprafață de 260 de jugăre, care, de altfel, fusese expropriată pentru țăranii, dar retrocedată moșieresei. Consilierul agricol cerea sprijinul legiunii de jandarmi din Hunedoara pentru a scoate pe țăranii cu vitele din pășune, deoarece nu plătiseră taxele de pășunat pe patru ani în urmă³. Intervenția jandarmilor nu a putut opri pe țăranii de a folosi pășunea. Mai mult decît atît, în iunie același an, țăranii intră cu forța în pădurea comunală și se aprovizionează cu lemnele de foc necesare. Prefectul cere alarmat legiunii de jandarmi din Deva să dispună postului de jandarmi dintr-o comună vecină să dea concurs primăriei din Hăjdău pentru a putea scoate pe țăranii din pășune și din pădure și totodată să le confiște lemnele⁴. Și aici, ca și în alte părți, intervenția jandarmilor nu a dat rezultatele scontate.

În perioada anilor 1934—1940, influența P.C.R. în rîndurile masele țăărănești hunedorene a fost facilitată de crearea organizației Frontului plugarilor. Prin această organizație, P.C.R. a mobilizat alături de proletariat masele țăărănești la luptă pentru apărarea intereselor lor vitale împotriva moșierilor și a impozitelor apăsătoare și totodată pentru a bara drumul fascismului și războiului. O etapă calitativ superioară s-a deschis în activitatea Frontului plugarilor o dată cu însușirea de către acesta a spiritului rezoluției C.C. al P.C.R. din februarie 1935, privitoare la sarcinile partidului și ale tuturor forțelor democratice din România în direcția luptei pentru făurirea frontului popular anti-

¹ Arh. St. Deva, fond Prefectură, dos. 4/1933.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

fascist¹. Este perioada în care acțiunile întreprinse de Frontul plugarilor pe linia susținerii revendicărilor țărănești se întetesc, caracterul lor devenind din ce în ce mai combativ. La 20 martie 1935, de pildă, în comuna După-Piatră (plasa Avram Iancu) țăranii s-au opus cu dirzenie execuțiilor silite. Autoritățile, intervenind contra țăranilor ce se opuneau execuțiilor silite, au ucis pe unul dintre ei și au rănit pe alți câțiva. La 3 iunie în comuna Bejan (plasa Deva) și la 29 iulie în comuna Barbura (plasa Ilia), țăranii au ripostat, de asemenea, energic în fața încercărilor perceptorilor de a le jefui avutul pentru datoriile pe care nu aveau cu ce să le plătească².

În asemenea condiții, caracterizate prin dirzenia manifestată de țăranii, și ținând seama de starea de spirit antifascistă a maselor populare din fostul județ Hunedoara, P.C.R. a luat inițiativa, în septembrie 1935, a încheierii unui acord de acțiune comună antifascistă între organizația democrată țărănească Frontul plugarilor și Madosz. Astfel s-a făcut un pas important pe calea realizării Frontului popular antifascist în țara noastră. După încheierea acordului, în spiritul său au fost convocate de către Frontul plugarilor adunări ale țăranilor în diverse comune, în cadrul cărora ei au aprobat unanim încheierea înțelegerii de acțiune comună cu Madoszul. În pofida măsurilor represive luate de autorități, seria adunărilor țărănești convocate de Frontul plugarilor a continuat. Cu ocazia acestor adunări, problemele privind lupta țăranimii pentru pământ și împotriva impozitelor apăsătoare erau legate de cele referitoare la lupta împotriva pericolului fascist. La 20 octombrie 1935, în comuna Vețel (plasa Deva), delegați ai țăranilor din Bretelin, Cozia și din alte comune au protestat împotriva impunerii prin forță a obligativității prestației în muncă, iar la 27 octombrie, în cadrul altei întruniri organizate la Țebea, sătenii au protestat împotriva impunerii forțate a împrumutului de „înzestrare a țării”³, luînd totodată atitudine combativă față de măsurile teroriste, fasciste ale autorităților.

Prima mare adunare a Frontului popular antifascist a avut loc la Deva la 3 noiembrie 1935, cu care ocazie sute de muncitori și de țăranii hunedoreni au manifestat împotriva exploatării, a jafului la care erau supuși și a pericolului fascist. Adunări de constituire a Frontului popular antifascist, convocate din inițiativa P.C.R., se desfășoară cu succes în 1935, sub lozinca luptei împotriva fascismului și a războiului, în numeroase comune din fostul județ Hunedoara. Țărănimea muncitoare hunedoreană, alături de ceilalți oameni ai muncii, primește entuziasmată ideea creării unui puternic front antifascist.

La 6 decembrie 1935, la propunerea P.C.R., reprezentanții a patru organizații democratice (Blocul pentru apărarea libertăților democratice, Frontul plugarilor, Madosz și Partidul socialist) semnează un acord de luptă comună împotriva fascismului la Țebea, în Munții Apu-

¹ *Documente din istoria Partidului Comunist din România, 1934—1937*, București, E.S.P.L.P., 1957, p. 209—228.

² Arh. dr. Petru Groza, cutia nr. 26, vol. 4, fasc. 5.

³ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 20, dos. 4 075, f. 204.

seni. Programul acordului încheiat cuprindea revendicări ale maselor exploatare și asuprite din România. Referindu-se la situația maselor țărănești sărăcite, programul cerea, printre altele, rezolvarea problemei acute a datoriilor agricole în folosul țărănimii.

În preajma alegerilor parțiale din februarie 1936 în județul Hunedoara, alegeri care s-au soldat cu victoria Frontului antifascist, Comitetul județean Hunedoara al P.C.R. lansase manifeste mobilizatoare în rândurile maselor muncitoare. De pe poziția revoluționară a apărării intereselor țărănimii muncitoare hunedorene, manifestele P.C.R. cereau: ștergerea impozitelor pe avutul țăranilor și anularea datoriilor țărănești; încetarea imediată a execuțiilor silite pentru biruri și datorii; să se dea ajutor țăranilor loviți de secetă, sinistrați din cauza grindinei și a inundațiilor și lipsiți de posibilitatea de a munci; amnistie pentru delictele agrare și silvice. „Să plătească cei bogați! Plata datoriilor jupeaie pielea nevoiașului. Acești bani se duc pe tunuri, bombe și muniții pentru războiul de cuceriri care periclitează țara și va costa sîngele poporului, în folosul bancherilor și moșierilor“. se arată în manifestele P.C.R.¹

Mobilizați de organizația Frontului plugarilor, organizație îndrumată de P.C.R., țăranii hunedoreni își intensifică acțiunile potrivnice sechestrărilor și impozitelor. Astfel perceptorul din Dobra raporta alarmat, în martie 1936, administrației financiare din Deva despre frământările țărănești de la 27 februarie același an din comuna Dumbrăvița (plasa Ilia). La sosirea agenților fiscali în această comună au constatat că „spiritele sînt foarte agitate contra organelor fiscale“. Țăranii au fost adunați la primărie, unde li s-a spus de către agenții fiscalului că trebuie să-și plătească impozitele ce le datorează. Față de cele anunțate, țăranii s-au declarat nemulțumiți, întrebîndu-i pe agenții fiscali pînă cînd mai au de gînd să încaseze dările, anunțîndu-i totodată, că ei sînt hotărîți să nu mai plătească nimic. Perceptorul din Dobra era silit să recunoască faptul că, în urma succesului obținut de forțele democratice în alegerile parțiale din februarie 1936, țărănimea muncitoare era „foarte revoltată contra organelor fiscale“².

Agenții fiscalului văzînd că țăranii nu vor să-și achite dările de bunăvoie, au plecat prin comună însoțiți de primar și subprimar, pentru a sechestra și ridica bunurile din gospodăriile țărănești. În această situație, țăranii au părăsit clădirea primăriei și, plecînd la casele lor, s-au înarmat cu topoare, securi și sape. „urmărînd pas cu pas pe agenții fiscalului“. Grupați în cete, țăranii huiduiau pe agenți și nu le dădeau voie să ridice obiectele din casă. „Fiind împiedicați completamente de a-și face datoria“ — raporta perceptorul — agenții fiscali au fost nevoiți să părăsească comuna Dumbrăvița. În aceeași zi, ei anunțau pe perceptor că a fost doar „o minune dumnezeiască faptul că au scăpat nemăcelăriți de rebelii dumbrăvițeni“. Agenții i-au declarat perceptorului din Dobra că refuză să mai plece în comuna Dumbrăvița dacă nu li se vor pune la dispoziție soldați care să-i apere.

¹ Arh. dr. Petru Groza, cutia 32., vol. 7, fasc. 1/1936.

² Arh. St. Deva, fond. Prefectură, dos. 4 348/1936.

Interesante sînt și reflecțiile percepteurului din Dobra, făcute pe marginea celor petrecute în Dumbrăvița. El arată că situația funcționarilor fiscali este foarte periclitată, în special în urma alegerilor parțiale din februarie 1936, din cauza rezistenței îndârjite a țăranilor, „aceste elemente de rebeliune nutrind idei comuniste“. Perceptorul conchide că, „o luptă surdă se consumă în fiecare zi și în fiecare colț de țară între funcționarul fiscal și între cel mai îndărătnic și rebel contribuabil. Funcționarul fiscal trăiește și se mișcă urît și hulit de contribuabili“¹.

În martie 1940, notarul din Hunedoara raporta alarmat că încasarea dărilor și execuțiile silite se efectuează cu foarte mari greutatea din cauza „agitațiilor“ țărănești. El arată că țăranii din 6 sate, aparținînd notariatului din Hunedoara, au adresat un memoriu către prefect în care se plîng de starea mizerabilă în care au ajuns și că acest memoriu a fost semnat și de către comuniști. „Este evident — relata notarul — că menținerea liniștei în aceste comune, care au fost infiltrate de comunism, întîmpină greutatea, țăranii pretinzînd ca bugetul să fie votat de ei“².

Din exemplele de mai sus, ca și din multe altele, rezultă că reforma agrară din 1921, înfăptuită de burghezia și moșierimea romînă sub presiunea frămîntărilor revoluționare ale anilor 1917—1921, nu a rezolvat problema țărănească. Pe de altă parte, se poate vedea că reforma agrară nu a avut un caracter „pașnic“, cum au căutat să demonstreze scribii burgheziei și moșierimii, și că, în focul luptei pentru pămînt, pentru o viață lipsită de exploatare, țăranii ocupau cu forța pămînturile moșieresti, izgoneau autoritățile care îi nedreptăteau și se opuneau forței publice oprimate.

¹ Arh. St. Deva, fond. Prefectura, dos. 4 348/1936.

² Ibidem, dos. 8 078/1940.